

Pagājis pusotrs gads, kopš Latvijā ieviesta depoziņa sistēma. Iepriekš nebija īsti zināms tajā iespējamais iepakošanas apjoms, tagad skaidrs, ka Latvijā gadā tirgū tiek laists aptuveni pusmiljards iepakošanas vienību, atklāj SIA "Depozīta iepakošanas operators" valdes priekšsēdētājs MIKS STŪRĪTIS un prognozē, ka uz gada beigām sistēmā atgriezīs 81 līdz 85 procentus.

- Kādas ir galvenās atziņas, kas izkristalizējušās, kopš darbojas depoziņa sistēma?

- Šajā laikā sistēma piedzīvousi pieņemamā iepakošanas klāsta paplašinājumu, dzērienu saraksts papildināts ar visu veidu alkoholiskajiem dzērieniem plastmasas (PET) pudelēs vai skārdenēs, kā arī bezalkoholisko alu. Tagad depoziņa sistēmā var nodot arī sīrupu un alkoholisko kokteiļus, kas veidoti uz spirta bāzes (ar alkohola saturu līdz 15%), stikla, plastmasas (PET) un skārdenu iepakošanas, kā arī visu veidu alkoholisko dzērienu plastmasas (PET) pudeles vai skārdenes. Šis segments bija kaut kā paslīdējis garām.

No ieviešanas sākuma sistēma kopumā savākusi aptuveni 460 miljonus iepakošanas vienību.

- Tas atbilst plānotajam?

- Pirms depoziņa sistēmas nebiju īsti zināms tirgus apjoms, tagad zinām, ka Latvijā gadā tirgū tiek laists aptuveni pusmiljards iepakošanas vienību. Prognozējam, ka uz gada beigām sistēmā atgriezīs 81 līdz 85 procentus. Var jautāt, kur paliek pārējie. Simtprocentīgi iepakošanas netiek atgriezts nevienā sistēmā nekur pasaulē. Esam secinājuši, ka daudz skārdenu aizceļo uz kaimiņvalstīm, galvenokārt Igaunijā. Tur alkohols dārgāks, igauņi brauc to pirkt uz Latvijas pierobežas veikaliem. Lai gan arī pie šiem veikaliem ir taromāti, lielākā daļa iepakošanas tomēr neatgriežas Latvijā.

Pusotrs gads depoziņa sistēmā

- Vai taromātu skaits Latvijā palielinās?

- Nemitīgi. Gan manuālās pieņemšanas vietas aizstāj ar taromātiem, gan atver jaunus veikalus, kur tos uzstāda. Pirms pusotra gada sākām ar apmēram 750 taromātiem, tagad uzstādīti jau 1115.

- Kaut kur publiskajā telpā izskanēja, ka mazajiem tirgotājiem par taromātiem jāmaksā, ja tos grib uzstādīt.

- Tās ir pilnīgās mulķības, nekas nav jāmaksā. Te gan jāpiebilst, ka pasaulē ir tikai divas depoziņa sistēmas valstīs, kur tirgotājiem nav jāmaksā par taromātiem - Latvija un Lietuva. Citviet, arī Igaunijā, tirgotāji paši iegādājas taromātus.

- Saprotu, ka lielākās problēmas ar darbību sistēmā ir mazo veikalu saimniekiem, no viņiem dzirdēts visvairāk pretenziju.

- Tā ir, bet neliktu viņus visus vienā plauktā. To ar skaļo balsi ir samērā mazs procents. Regulāri aptaujājam tirgotājus, kuri pieņem iepakošanas, tie ir aptuveni 1400. Pēdējā aptauja, kas bija pirms Jāņiem, rāda, ka tie, kuri sadarbu ar "Depozīta iepakošanas operatoru" vērtē kā sliktu, visu sistēmu kā problemātisku, bija aptuveni septiņi procenti.

Negribu teikt, ka tirgotājiem nekādu problēmu nav, bet šie dati rāda, ka lielākā daļa ir gatava apriest ekonomikai. Taču turpinām strādāt pie sistēmas pilnveidošanas, drīz kopā ar tirgotāju organizācijām sāksies apsaimniekošanas maksas audits. To veiks neatkarīgs auditors, lai saprastu, vai maksas, ko maksājam tirgotājiem, ir atbilstoša, taisnīga. Dažkārt izskan, ka tirgotājiem viss jādara par velti, tā nebūt nav, viņi saņem maksu par katru pieņemto iepako-

juma vienību, šogad tirgotājiem kopumā plānojam samaksāt aptuveni 10 miljonus eiro. Dažādiem iepakošanas veidiem ir dažāda samaksa, bet vidēji tie ir 2,5 centi par vienību. Par stikla pudelēm vairāk, jo tās jāšķiro, par skārdenēm mazāk, jo tur arī darba krietni mazāk.

-Vai šī maksa varētu mainīties?

- To rādīs audita rezultāti. Tiks izvēlētas 75 iepakošanas pieņemšanas vietas, lai nosegtu visus segmentus dažādos Latvijas novados. Auditors aizbrauks, mērīs platības, skatīsies, cik daudz laika un darba vajag taromāta trīšanai, iepakošanas šķirošanai, salikšanai maisos, citiem darbiem.

Atkarībā no auditora secinājuma iespējamās izmaiņas, kas var būt gan uz vienu, gan otru pusi. Pārbaudi veiks neatkarīgs auditors, lai secinājums būtu objektīvs. Arī mēs vēlamies, lai maksa būtu taisnīga. Tirgotājam ar to nav jāpelna, bet jānosēd visas izmaksas.

- No tirgotājiem, kam ir mazie taromāti, dzirdēts, ka iekārtas bieži "uzkaras".

- Tam ir vairāki iemesli. Jāsaprot, ka mazie taromāti ir kompromiss starp vietu un veiktspēju. Mazajos veikalos nav vietas lielākām iekārtām, pretējā gadījumā nāktos upurēt vietu preču izvietošanai. Bieži vietās, kur ir mazie taromāti, pieprasījums pēc pakalpojuma ir lielāks nekā tā iespējas. Mazo iekārtu *griesti* ir 300 iepakošanas dienā, šie taromāti darbojas lēnāk un ir biežāk jātīra. Bet ir vietas, kur tiek pieņemts pat trīs reizes vairāk taras, nekā ir iekārtas jauda, tad ar to ir vairāk darba un var rasties īslaicīgas problēmas. Līdz šim valstī jau pārdesmit vietās mazos taromātus

esam nomainījuši pret lielākiem, jo redzam, ka pieņemtais apjoms ir lielāks.

- Varbūt lauku veikalos, kur ir problēmas, ļaut depoziņa taru nepieņemt?

- Tad jāreķinās, ka tur dzīvojošajiem šis pakalpojums nebūs pieejams. Tā jāēga, kāpēc tirgotājiem šis pienākums, pēc viņu teiktā, uzkrauts, tāpēc, ka viņi taču arī tirgo šos produktus, tas ir viņu bizness.

- "Depozīta iepakošanas operators" esot solījis konteinerus, kur glabāt savāktu iepakošanu, ja gadījumā mazajiem veikaliem nav savas vietas.

- Sākotnēji šādu risinājumu pieņemām, to arī neesam atmetuši, bet galīgo lēmumu pagaidīsim līdz brīdim, kad būs veikts audits, kas viesīs izpratni arī par šo lietu.

- Izskanējās, ka tirgotāji saziņai gribētu kādu kontaktpersonu reģionā, kam var zvanīt, ja rodas problēma.

- Tehniskais palīdzības dienests ir pieejams septiņas dienas nedēļā, un tirgotāji var zvanīt, ja rodas tehniskas problēmas. Ja to nevar atrisināt attālināti, tehniskis izbrauc uz konkrēto vietu.

- Lielu darba un laika patēriņu pārdevējam aizņem pudeļu šķirošana, vai to nevar vienkāršot?

- Bet tā bijis arī pirms sistēmas ieviešanas, un veikalos, kur pieņēma stikla taru, to vajadzēja šķirot. Tā tas notiek arī citās valstīs, kur sistēma darbojas. Pastāv uzskats, ka vispareizākais ir šķirošanu veikt tieši pieņemšanas vietā, kur pieņemējs jau pieskaras pudelei, kārtojot to kastē. Viņš uzreiz saliek pa konkrētām kastēm, nevis liek visas kopā, lai pēc tam kaut kur vēl kāds šķirotu. Turklāt tirgo-

tājiem par stikla pudelēm tiek vārdēti maksāti četri centi.

Ja reizēm no pārdevējam tiek dzirdēts, ka viņš par šo darbu neko nesaņem, tad gribu teikt, ka tas ir uzņēmēja godaprāta jautājums, vai viņš saviem darbiniekiem maksā papildus no naudas, ko saņem no mums.

- No kādas tirgotāju asociācijas izskanējās, ka būtu jāveido universālais taras nodošanas kupons, kas būtu derīgs visos veikalos tīklos. Vai to vispār iespējams izdarīt?

- Tās ir populistiskas runas, jo, pirmkārt, tas būtu zaudējums mazajiem tirgotājiem, otrkārt, šādas sistēmas izveide būtu ļoti dārga. Un izmaksas, protams, gultos uz patērētājiem.

Šobrīd esošais princips ir vienkāršs, ražotājs maksā operatoram par sistēmas nodrošināšanu, par katru tirgū laistu vienību, taču jebkuru izmaksu, kas rodas tirgotājam, samaksā patērētājs.

Mums kā operatoram gan pēc likuma, gan pēc būtības ir jābūt atbildīgiem par to, lai šī sistēma ir ekonomiski pamatota. Tarifu, ko mums maksā ražotāji, vērtē Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, visu laiku sekojam, lai sistēma ir ekonomiski pamatota.

- Vai tiek domāts par to, lai pieņemtu vēl kādus iepakošanas veidus?

- Sāksim ar to, kāpēc sistēma tika izveidota. Lai novērstu to iepakošanas nonākšanu dabā, kas tur galvenokārt nonāca. Var teikt, 95 procenti no iepakošanas veidiem, kas nonāca dabā, tika iekļauti depoziņa sistēmā. Protams, ceļmalā atradīsim kādu piena paku, šampūna pudeli, bet tie tomēr ir atsevišķi gadījumi. Varētu būt jautājums par stiprā alkohola pudelēm, bet lēmums nav atkarīgs no operatora, to nosaka likumdevējs.

Man bieži uzdod divus jautājumus: pirmais - kāpēc telpās, kur ir taromāti, ir tāds ne ļoti tīkams aromāts; un otrs - kad pieņems piena iepakošanu. Izdzirdot otro, aicinu jautājuma uzdevējam atgriezties pie pirmā jautājuma un padomāt, kas notiks, ja pieņems arī piena produktu iepakošanu. □

Ir ieguvumi, bet ņemšanās arī liela

Kā depoziņa sistēmas darbību vērtē vietējie tirgotāji? Visi "Druvas" uzrunātie atzinīgi uzsvēra pozitīvu pieredzi, taču neslēpa, ka pārdevējam darba kļuvis daudz vairāk.

SIA "Ozolaine" valdes locekle ILUTA ČUDORĀNE, kurai pieder veikali Raiskuma pagastā, Auciemā, pastāstīja, ka dažkārt taromāts apstājas, bet kopumā sistēmā problēmas nesaskatot: "Tiesa, pārdevējam vairāk jāstrādā, regulāri jāiztukšo, jāiztīra taromāts, bet novērtēju, ka vide būtiski kļūst tīrāka un cilvēki, kuri nodod iepakošanu, atkal iepērkas mūsu veikalā.

No citiem mazajiem tirgotājiem esmu dzirdējusi, ka problēmas rada vietas trūkums, kur likt savāktu iepakošanu. Mums paveicās, jo blakus veikalam ir neizmantojamas kafejnīcas telpas, tad nu tās mums patlaban ir kā noliktava iepakošanas maisu, pudeļu kastu glabāšanai. Taras uz-

glabāšana rada zināmas neērtības, jo savāktu izved, kad sakrājis noteikts iepakošanas daudzums. Taču transports nekavējas, pirmdien piesaku, trešdien brauc pakal. Jā, ir smakas, īpaši, ja maisus laikus neaizver, taču vēlreiz saku, ka to visu neuztveram kā problēmu.

Lielākais darbs pārdevējam ir pudeļu šķirošana, jo katra ražotāja pudeles jāliek citā kastē, vēl "Cēsu alum" ir trīs veidu pudeles, jāatšķiro arī gaišās no tumšajām. Par iepakošanas savākšanu no operatora saņemam kompensāciju, un domāju, ka visi ir apmierināti."

I. Čudorāne arī stāsta, ka viņu otrajā, mazajā, veikalā tirdzniecības platība ir tikai 58 kvadrātmetri, kas jāva izvēlēties, vai pieteikties depoziņam. Nemot vērā, ka nav vietas, kur glabāt maisus ar iepakošanu, izvēlējušies nepieteikties.

"Krustceles1", kam veikals Mārsnēnos, SIA valdes loceklis Aivars Tīdemanis saka, ka katrai

situācijai pietiek pēc principa, ja ir jādara - daru: "Cenšos speciāli problēmas nemeklēt, eju un daru! Patiesībā jau mums tirdzniecības platība tāda, ka varēju izvēlēties - pieteikties sistēmai vai nē, bet, ņemot vērā, ka esam vienīgais veikals pagastā, pieteikties. Cilvēkiem, īpaši, ja nav mašīnas, taču ērtāk atnest uz mūsu veikalu tukšās pudeles, nevis krāt, lai aizvestu kaut kur citur. Arī apkārtne tīrāka.

Man paveicās, ka varēju taromātā atrast vietu, kas netraucē veikala darbībai. Pieļāuju, ja iekārta būtu jāliek tirdzniecības zālē vai iepakošanas jāpieņem manuāli, būtu sarežģītāk. Jā, agregāts ik pa laikam *uzkaras*, bet tam var būt dažādi iemesli.

Teiksim, klients pārāk dziļi iebāž roku, likdams pudeli. Taču nav bijušas problēmas komunikācijā ar operatoru, vienmēr atbildēts, vienmēr palīdzēts.

Pozitīvi, ka cilvēki par taru saņemtos čekus nāk atpēcot mūsu veikalā. Pie mums par to ne-

var saņemt naudu kā dažās lielo veikalu ķēdēs."

Vairāki veikali Cēsu novada Amatas apvienības teritorijā ir SIA "Saime BJ". Valdes locekle Baiba Jukņeviča norāda, ka visvairāk problēmu rada tieši taromātu iztukšošanas, tīrīšana: "Tam tērējam ļoti daudz laika. Skujenē nodod ļoti daudz iepakošanas, mazais taromāts *nevelk* to apjomu. Taču vietas, kur ielikt lielāku, nav, tāpēc pārdevējam vairākas reizes dienā jāiztukšo, jāiztīra, un tas kopumā paņem stundu, pusotru. Labi, ja ir divas pārdevējas kā Skujenē, bet Līvos ir viena, un viņai dažkārt nākas pat slēgt veikalu, lai iztīrītu taromātu. Tad pircējiem jāgaida, viņi ir neapmierināti.

Arī cilvēki ir dažādi, daži nesnetīras pudeles, pat neiztukšotas. Nesen pārdevēja burtiski raudot zvanīja, ka atnesas pudeles ar kaut kādu šķidrumu, tas ielījis taromātā, iekārta jātīra, jāberž. Nav vienkārši. Dažkārt pārdevējam jāpaliek strādāt pēc

darba, lai visu sakārtotu, iztīrītu. Uzskatu, ka samaksa par to, lai arī tika nedaudz pacelta, tomēr nav adekvāta pret to darbu, ko iekārtas prasa. Nezinu, kā vajadzēja, bet šobrīd tas viss uzlikts uz pārdevēju pleciem. Ja lielveikalos ir īpašs cilvēks, kas strādā tikai pie taromāta, mums ar visu galā jāietiek pārdevējam.

Protams, ir arī pozitīvais, tukšās pudeles vairs nemētājas, viss ir tīrs." □

Lappusi sagatavojis
JĀNIS GABRĀNS

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no
Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
Par saturu atbild projekta īstenotājs
izdevniecība SIA "Cēsu Druva".